

BAROMETER ENERGIEARMOEDE

2022, HET JAAR VAN DE ENERGIECRISIS MAAR OOK VAN STEVIGE SOCIALE MAATREGELEN

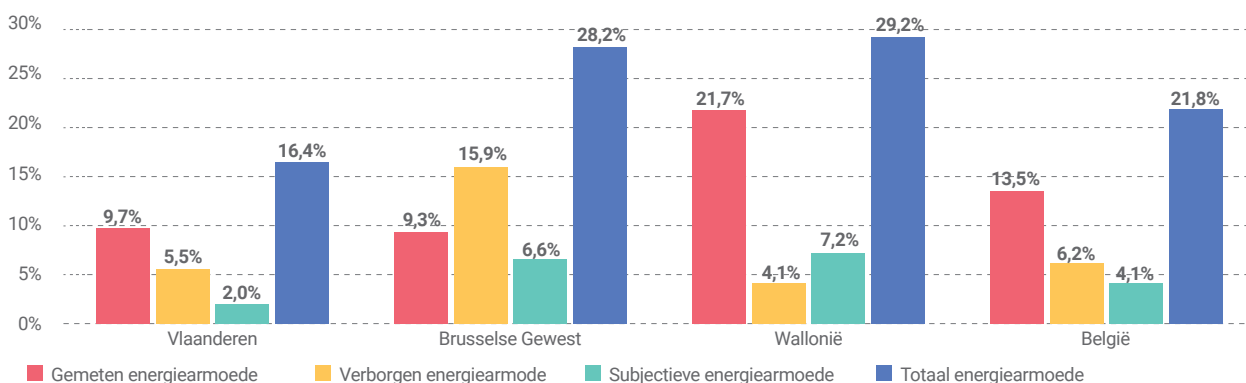
De Barometer Energiearmoede meet de omvang van de energiearmoede, volgt de evolutie op en probeert mogelijke oorzaken te begrijpen. Deze Barometer werd uitgevoerd door onderzoekers van de Universiteit Antwerpen en de Université Libre de Bruxelles op vraag van de Koning Boudewijnstichting. Deze tiende editie staat stil bij de **energiecrisis van 2022**, die gekenmerkt werd door een forse stijging van de energieprijzen en die veel Belgische huishoudens onder druk zette. In dit verband **namen overheden een reeks maatregelen om huishoudens uit de nood te**

helpen. Deze hulp beschermde effectief de meest kwetsbare huishoudens tegen de gevolgen van de prijsstijgingen, maar dat was niet in dezelfde mate het geval voor andere categorieën van de bevolking. Dat blijkt uit de nieuwe Barometer. Het Platform tegen Energiearmoede, beheerd door de Koning Boudewijnstichting, formuleert ook een reeks **aanbevelingen gebaseerd op de lessen uit de crisis van 2022**. Doel: de meest kwetsbare huishoudens nog beter bereiken en begeleiden bij een nieuwe energiecrisis.

IN EEN OOGOPSLAG

- Energiearmoede betekent dat een persoon of een huishouden **moeilijkheden ondervindt om in de elementaire energiebehoeften van de woning te voorzien**.
- Deze problematiek kan verschillende **oorzaken** hebben: een te laag inkomen, een te hoge energierekening, een woning van slechte kwaliteit, onzorgvuldig energieverbruik,...
- We hebben **drie indicatoren** ontwikkeld om dit probleem te meten:
 - **Gemeten energiearmoede**: de energierekening van huishoudens is te hoog in verhouding tot het beschikbare inkomen, na aftrek van de kosten van huisvesting;
 - **Verborgene energiearmoede**: energiekosten zijn abnormaal laag in verhouding tot het beschikbare inkomen, na aftrek van de kosten van huisvesting, omdat huishoudens hun verbruik aanzienlijk beperken;
 - **Subjectieve energiearmoede**: huishoudens vinden dat ze niet genoeg financiële middelen hebben om hun huis adequaat te verwarmen.
- **In 2022 leefde 21,8% van de Belgische huishoudens in energiearmoede**; dat is een stijging met 6,9% tegenover 2021.
- **Vergeleken met 2021 is de omvang van gemeten energiearmoede met 7,5% gedaald**; de omvang van verborgene energiearmoede en subjectieve energiearmoede zijn respectievelijk met 37,8% en 28,1% gestegen.

Aandeel van huishoudens in energiearmoede naar regio, 2022

Bron: BE-SILC 2022, Statbel, berekening van de auteurs

FEITEN EN ANALYSE

EVOLUTIE VAN DE ENERGIEPRIJZEN

Na de daling veroorzaakt door de lockdown in de lente van 2020 zijn de energieprijzen (zoals huishoudens ze betalen) blijven stijgen vanaf het tweede semester van 2020. Ze bereikten een **historische piek in oktober 2022**.

- De gemiddelde elektriciteitsprijs is tussen december 2020 en december 2022 met 110,5% gestegen;
- De gemiddelde prijs voor 1 MWh aardgas in december 2022 was 4 keer hoger dan in december 2020;
- De gemiddelde prijs van stookolie eind 2022 was ongeveer 45% hoger dan in 2020;

- Ook de prijzen van houtbrandstoffen zijn in 2022 aanzienlijk gestegen, vooral de pellets.

EVOLUTIE VAN DE ENERGIEFACTUUR

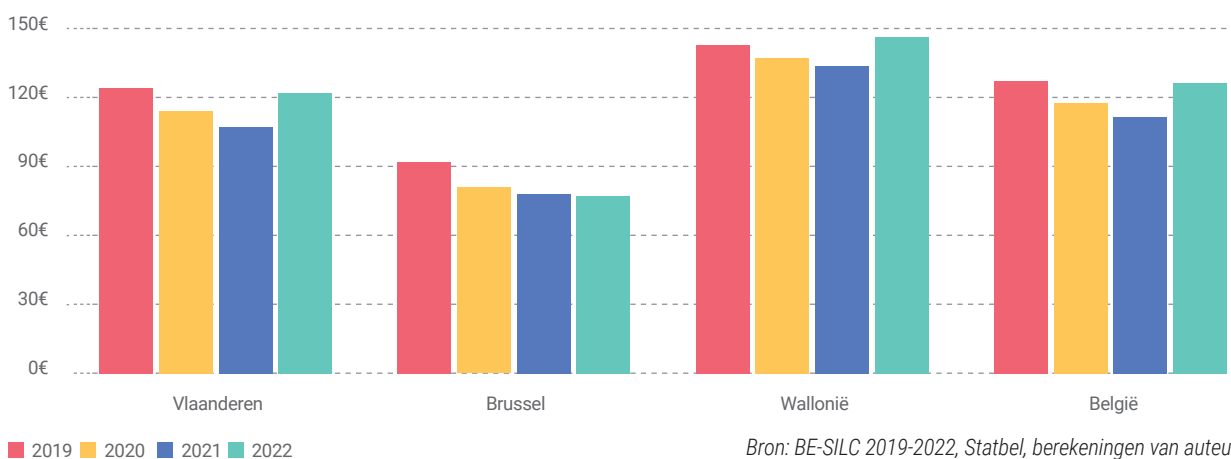
De stijging van de energieprijzen had niet voor alle huishoudens dezelfde gevolgen voor de energierekening. Dit valt te verklaren door verschillende factoren:

- de **steunmaatregelen**, die gewerkt hebben als een schild voor de meest kwetsbare huishoudens;
- het feit dat vele huishoudens hun energieverbruik **vrijwillig beperkt** hebben (tussen 12% en 15% tegenover 2021);

- **vaste contracten** voor elektriciteit en gas;
- het feit dat bepaalde huishoudens de mogelijkheid hadden om **een voorraad in te slaan**, zoals voor stookolie, butaan/propan of hout;
- **zachte temperaturen** – 2022 was, samen met 2020, het warmste jaar ooit gemeten in België.

De situatie is daarentegen erg verschillend voor **huishoudens die geen beroep konden doen op sociale hulp**, zoals huurders van een privéwoning met centrale verwarming of warmwatervoorziening en zij die geen voorraad meer hadden (stookolie, hout, enzovoort).

Mediane energierekening van huishoudens in België en volgens regio, 2019-2022
(in €/maand, bij constante prijs, basis = 2013)

ENERGIEARMOEDE: SOMMIGE HUISHOUDENS KWETSBAARDER DAN ANDERE

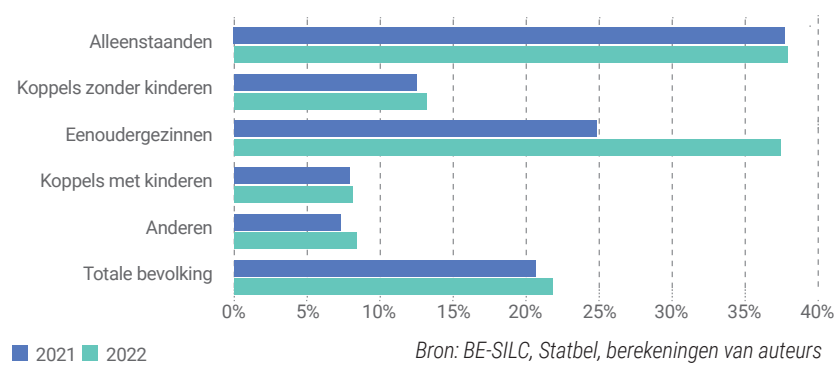
Globaal genomen vallen bepaalde huishoudens makkelijker ten prooi aan energiearmoede.

- **Huishoudens zonder arbeidsinkomen:** in 2022 leefden 40,3% van de huishoudens zonder inkomen uit arbeid en 15,8% van de huishoudens met slechts één inkomen uit arbeid in energiearmoede.

- **Huishoudens uit de 'lagere' middenklasse¹:** 43% van de huishoudens uit de 'lagere' middenklasse (waar vrouwen oververtegenwoordigd zijn) bevinden zich in energiearmoede, tegenover 8,2% van de huishoudens uit de 'hogere' middenklasse.

1. De 'lagere' middenklasse bestaat uit huishoudens met een equivalent netto-inkomen tussen 60% en 80% van het mediane inkomen; dit omvat inkomens tussen €16.388,35 en €21.851,14. De 'gemiddelde' middenklasse bestaat uit huishoudens met een equivalent netto-inkomen tussen 80% en 120% van het mediane inkomen; dit omvat inkomens tussen €21.851,14 en €32.776,7.

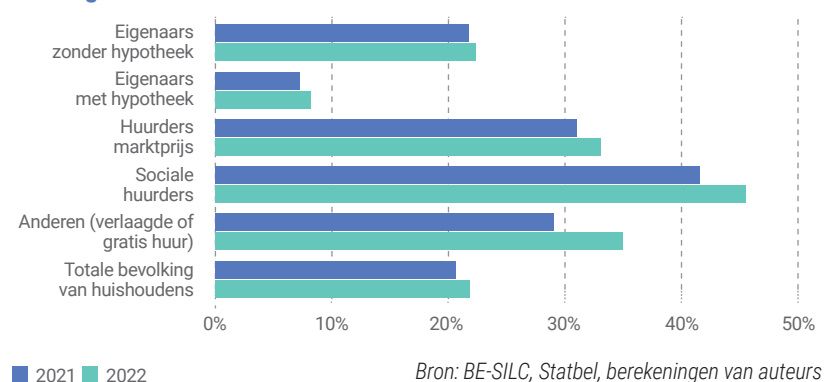
Aandeel van huishoudens in energiearmoede naar type huishouden, 2021 - 2022

• **Alleenstaanden en alleenstaande ouders:** 37,9% van de alleenstaanden en 37,4% van de alleenstaande ouders bevonden zich in 2022 in energiearmoede, tegenover 8,1% van de koppels met kinderen.

• **Huurders (sociaal):** een derde van de huurders bevindt zich in energiearmoede, tegenover 15% van de eigenaars. 45,5% van de sociale huurders wordt getroffen, tegenover 33% van de huurders in de particuliere sector.

Aandeel van huishoudens in energiearmoede volgens type woning, 2021-2022

• **Huishoudens die in een woning met kwaliteitsgebreken wonen:** 31,5% van hen bevindt zich in energiearmoede.

• **Huishoudens die hoofdzakelijk elektriciteit of stookolie gebruiken voor verwarming:** respectievelijk 26,9% en 27,8% van hen bevinden zich in energie-armoede, tegenover 19,1% van de huishoudens die hoofdzakelijk op aardgas verwarmen.

ESSENTIËLE OVERHEIDSMATREGELEN

Overheden versterkten of activeerden een reeks maatregelen om huishoudens te helpen hun energierekening te betalen, zoals:

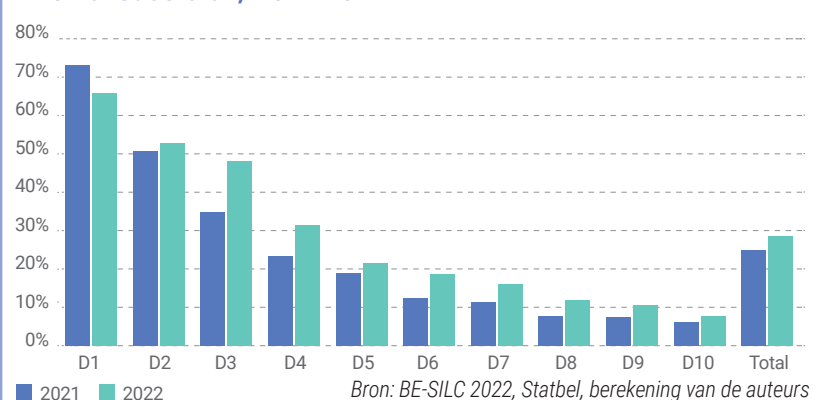
- de verlening van het uitgebreide sociaal tarief voor iedereen die recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming (OMNIO-statuu) en de plafonnering van het **sociaal tarief**;
- de **BTW-verlaging** van 21% naar 6% voor elektriciteit en aardgas;
- een reeks **regionale maatregelen**;
- bijkomende middelen voor het **Fonds Gas en Elektriciteit** en het **Sociaal Verwarmingsfonds**.

Deze hulp is **essentieel** gebleken om de **meest kwetsbare huishoudens te beschermen** en dan met name:

- **alleenstaanden en eenoudergezinnen**, waarin **vrouwen** oververtegenwoordigd zijn. Tegenover 2020 is hun energierekening (mediaan, bij constante prijs) met respectievelijk 1% en 2,4% gestegen, terwijl de overige huishoudens aankeken tegen een forse stijging (tussen 7% en 14%);

- **huishoudens met een heel laag inkomen**. Tegenover 2021 is het percentage van de energiearmoede van huishoudens in de eerste deciel met equivalent inkomen (de minst begoeden) gedaald, terwijl dat van huishoudens in de decielen 2 tot 10 gestegen is².

Aandeel van huishoudens in energiearmoede volgens de inkomensdecielen, 2021-2022

2. Met decielen wordt de bevolking onderverdeeld in 10 inkomenscategorieën. De eerste deciel (D1) dekt de 10% huishoudens met de laagste inkomens, terwijl deciel 10 (D10) de 10% huishoudens met de hoogste inkomens dekt.

LESSEN UIT DE ENERGIECRISIS

Om tijdig te kunnen inspelen op toekomstige energiecrisisen heeft het Platform tegen Energiearmoede* **lessen getrokken uit het beheren van de crisis van 2022**. Deze lessen zijn terug te vinden in een aparte publicatie (zie verder). Ze laten zich samenvatten in 11 aanbevelingen, samengebracht in drie thema's.

1. De energietransitie versnellen

- Het gaat om het voortzetten en zelfs versterken van de steun van gewestregeringen om de energieprestaties van gebouwen te verbeteren, meer bepaald door renovaties voor te financieren voor eigenaars met een gemiddeld of laag inkomen.
- Evalueren en voortzetten van de structurele steun voor kwetsbare huishoudens (zoals het sociaal tarief, het Fonds Gas en Elektriciteit) evalueren en voortzetten, in overeenstemming met de energietransitie.

2. De strategie voor het beheren van een energiecrisis formaliseren

- Bijkomende hulpmechanismen mogen enkel gebruikt worden in crisissituaties.
- Het overleg met de spelers uit de energiesector moet versterkt worden vóór er beslissingen vallen.
- De steun tijdens een crisis moet gericht zijn op de doelgroepen die het zwaarst getroffen worden, en moet geautomatiseerd en geëvalueerd worden.
- Een nieuw Crisisfonds oprichten dat de crisis beheert en huishoudens in nood helpt.
- Het einde van een crisis moet correct geregeld worden.

3. Het overleg tussen de spelers automatiseren om de communicatie, de informatie en de samenwerking te verbeteren

- Het gaat om het organiseren van regelmatig overleg tussen de spelers uit de energiesector.
- Garanderen dat volledige, betrouwbare en onderbouwde informatie wordt verspreid over de beschikbare federale en regionale steun via een website en/of een interactief instrument.

* Tussen 2014 en 2024 bracht het Platform tegen Energiearmoede, beheerd door de Koning Boudewijnstichting, de verschillende spelers (energieleveranciers en -distributeurs, regulatoren, armoedeorganisaties, OCMW's, overheden, academici) samen om de evolutie van de problematiek op te volgen, te werken rond specifieke thema's en aanbevelingen uit te werken. We noemen hier onder andere de herwaardering van het Fonds Gas en Elektriciteit (2023) of het optimaliseren van het sociaal tarief (2023).

MEER LEZEN?

U kan de volgende rapporten gratis downloaden via www.kbs-frb.be:

- 'Barometer van de Energiearmoede – Analyse en interpretatie van de resultaten 2022'
- Publicatie – Hoe huishoudens bereiken en steunen bij de/een energiecrisis? Aanbevelingen van het Platform tegen water- en energiearmoede

 Koning
Boudewijnstichting
Samen werken aan een betere samenleving

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

De Koning Boudewijnstichting heeft als opdracht bij te dragen tot een betere samenleving. De Stichting is in België, in Europa en internationaal een actor van verandering en innovatie in dienst van het algemeen belang en van de maatschappelijke cohesie. Ze zet zich in om een maximale impact te realiseren door de competenties van organisaties en personen te versterken. Ze stimuleert doeltreffende filantropie bij personen en ondernemingen.

De Koning Boudewijnstichting is een stichting van openbaar nut. Ze werd opgericht in 1976, toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

Dank aan de Nationale Loterij en haar spelers, en aan alle schenkers voor hun gewaardeerde steun.

Abonneer u op onze e-news: www.kbs-frb.be

Volg ons op